

УДК 330.341.2:378+001+631.14

Брошков Михайло Михайлович,
доктор ветеринарних наук, професор,
професор кафедри фізіології, патофізіології та біохімії
Одеського державного аграрного університету
ORCID ID: 0000-0002-9917-7257

Булишева Дар`я Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри геодезії та природокористування
Одеського державного аграрного університету
ORCID ID: 0000-0003-2907-9413
bu.dasha.bu@gmail.com

АГРОШЕРИНГ – ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

У дослідженні обґрунтована необхідність спільного розвитку системи вищої освіти, наукового сектора і агробізнесу для забезпечення їх гармонійного розвитку - «агрошеринга». Метою дослідження стало визначення передумов, спільних і відокремлених переваг розвитку вищої освіти, науки і агробізнесу в умовах агрошеринга, а також постулатів відповідної системи. Запропоновано авторське визначення «агрошерингу» як спільного споживання благ, природних ресурсів, матеріально-технічної бази та інтелектуального капіталу в системі взаємодії вищої освіти, бізнесу та науки аграрного сектору. Наведено форми і проблеми співробітництва основних елементів цієї системи. Визначено передумови, які сприяють спільному сталому розвитку системи вищої освіти, науки і агробізнесу – економічна криза, соціальний розвиток, обмеженість природних ресурсів, цифровізація процесів життєдіяльності та відродження суспільних цінностей. Серед постулатів розвитку агрошерингу визначено ефективне використання ресурсів, матеріальна користь, екологізація, економія часу, довіра, комунікація, спільна платформа.

***Ключові слова:** агрошеринг, вища освіта, науковий сектор, агробізнес, шерингова платформа*

UDC 330.341.2:378+001+631.14

Broshkov Mykhailo Mykhailovich,
doctor of veterinary sciences, professor,
Professor of Physiology, Pathophysiology and Biochemistry Department
Odesa State Agrarian University
ORCID ID: 0000-0002-9917-7257

Bulysheva Daria Volodimirivna,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Geodesy and Nature Management Department
Odesa State Agrarian University
ORCID ID: 0000-0003-2907-9413
bu.dasha.bu@gmail.com

AGROSHARING – GUARANTEE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

The purpose of the article is to determine the prerequisites, common and private benefits of higher education, science and agribusiness in terms of agrisharing, as well as the postulates of this system.

The scientific novelty is that authors' definition of "agrisharing" as a joint consumption of goods, natural resources, material and technical base and intellectual capital in the system of interaction of higher education, business and science of the agricultural sector is proposed. The study substantiates the need for joint development of higher education system, the scientific sector and agribusiness to ensure their harmonious development - "agrisharing". Forms and problems of cooperation of the basic elements of this system are defined. Preconditions that make separate sustainable development of the system of higher education, science and agribusiness impossible - economic crisis, social development, limited natural resources, digitalization of life processes and revival of social values, - are identified. The postulates of agrisharing development are defined - efficient use of resources, material benefits, ecologization, saving time, trust, communication and common platform.

Conclusions and prospects for further research. Particular attention in the direction of sustainable development of our country requires the agricultural sector, which provides a valuable constantly updated material and technical base, narrow focus of each individual production, the need for practical cyclical monitoring studies and constantly updating IT-platforms for planning and forecasting agricultural activities. Solving the relevant problems requires joint development of higher education, science and agribusiness in the system of agrisharing as a joint consumption of goods, natural resources, material and technical base and intellectual capital based on GIS platform, which requires further research and practical experiments. The benefits of shared consumption economics in the agricultural sector include flexibility, independence and mobility, rational consumption, building reputation, trust and economic benefits. Therefore, in modern conditions, the concept of agrisharing provides sustainable development of the agricultural sector in our country.

Keywords: *agrisharing, higher education, scientific sector, agribusiness, sharing platform*

Постановка проблеми. Питання доступності та вичерпності земельних ресурсів для виробництва продовольства і сільськогосподарської продукції стало надзвичайно актуальним у зв'язку зі зростанням цін на продовольчі товари і все більш активним великомасштабним захопленням земель. Здатність глобальних сільськогосподарських ринків виправляти порушення в постачанні і стабілізувати ціни на сільськогосподарську сировину пов'язана з безперервним функціонуванням та виснаженням земельних ресурсів. У той же час зі зміною клімату пов'язані додаткові ризики і подальша непередбачуваність врожаїв для фермерів - від потепління і пов'язаної з ним посушливості і зрушень в режимах розподілу опадів до частоти виникнення надзвичайних ситуацій та їх тривалості. Останні 50 років сфера управління земельними ресурсами і, як наслідок, господарський комплекс країни, стикається з швидко зростаючою проблемою обмеженості ресурсів та необхідності їх відновлення. За цей період світове сільськогосподарське виробництво зросло в 2,5-3 рази. У зв'язку з вищевикладеним для сільського господарства в цілому та сільгоспвиробників

особисто важливим є науковий супровід та кадрове забезпечення галузі інноваційними підходами до вирішення задач та менеджменту агробізнесу.

Серед проблем наукової сфери варто відзначити основні – недостатнє фінансування та старіння кадрів і поступове відмирання класичної прикладної науки. Державні вкладення в науково-дослідну діяльність відрізняються від інвестицій у неї комерційними структурами тим, що не передбачають термінів повернення цих вкладень. Підприємці ж виставляють чіткі строки. У цьому й полягає важлива причина, яка обмежує відродження наукового потенціалу нашої країни, адже розвиток можливий після набуття певної критичної маси. Тобто необхідний імпульс, який каталізував би розвиток науки. Цим імпульсом можуть бути як держава – так і корпорації. Вища освіта в свою чергу може відродити кадровий потенціал та зацікавленість до науки у молоді.

Проблемами підприємств агросектору є відсутність стратегічного підходу до вирішення задачі отримання прибутку. Без наукового супроводу використання власних ресурсів (як земельних, так і інших матеріальних) відбувається безсистемно за принципом «тут і зараз» отримати прибуток без врахування фактору «наступного року», виснаження природних ресурсів, охорони навколишнього середовища та формування сталої системи агровиробництва. Також сільськогосподарські підприємства постійно стикається з проблемою відсутності кваліфікованих кадрів та необхідності підвищення кваліфікації існуючих кадрів з врахуванням постійного розвитку нових технологій в агросекторі.

Важливими проблемами вищої освіти є застаріла матеріально-технічна база, відсутність тісних зв'язків з агровиробниками (і як наслідок – неможливість формування затребуваного фахівця після отримання документу про вищу освіту), низький рівень зацікавленості молоді у наукових дослідженнях та проблеми подальшого працевлаштування випускників.

Вирішення вищевказаних проблем можливе за умови спільного розвитку трьох галузей – науки, вищої освіти та сільгоспвиробників як основних зацікавлених осіб у розвитку агропромислового сектору нашої країни.

Відповідне спільне споживання та розвиток можливий за умови впровадження основ шерингової економіки.

Змістом володіння в найширшому сенсі слова є право користування. Якщо знехтувати іміджевими аспектами володіння - воно необхідно виключно з вищевказаної причини - право і можливість чимось скористатися. У цьому полягає мета, тоді як володіння - інструмент її досягнення. Хоча в аспекті земельних відносин право власності включає ще і право володіння і розпорядження. Але, зважаючи на те, що в останні роки у зв'язку з поширенням актуальності ефективного використання ресурсів «набирає обертів» економічна модель спільного споживання - «економіка шеринга», вона не позбавляючи переваг права власності згладжує його недоліки. В її основі факт, що споживачеві необхідний лише тимчасовий доступ до послуги, блага, ресурсу, а не право власності над ним. Активне застосування споживачами нових технологічних можливостей на основі масової цифровізації навколишнього простору свідчать

про якісні зрушення в поведінці споживачів і зміну їх переваг на користь нових технологій спільного використання замість володіння.

Аналіз актуальних досліджень. Концепція спільного споживання була сформована науковцями в 2010 році. Р. Ботсман та Р.Роджерс в своїй праці [1] визначають головний постулат: «Що моє – твоє». Зміст полягає в тому, що споживачеві часто вигідніше і зручніше платити за тимчасовий доступ до продукту, послуги, ресурсу, ніж володіти ним.

Шерингову економіку вивчали також такі вчені як Х. Хейнріхс, Б. Уолш, Т. Слі [2], Т. Теубнер та інші. Ідея «поділитися» виникла у дизайнерів з Сан-Франциско в 2008 році, після чого сформувалася найбільша шерингова платформа Airbnb.com. Дослідження Х. Хейнріхса показало новий підхід до питань розвитку шерингової економіки [3] як потенційно нового шляху до сталого розвитку та охорони навколишнього середовища. Багаторазове використання, наприклад, сільськогосподарської техніки може змінити обсяги виробництва у відповідній галузі промисловості і зменшити навантаження на природу. Із дослідженням загальних аспектів цифровізації та спільного споживання пов'язані імена і вітчизняних вчених - Н. Крауса [4], В. Кукси [5], К. Крауса [4], В. Осецького [4] та ін.

Журнал Time визнає шерингову економіку як ту, що змінить світ. В ньому визначається, що людство прагне довіряти та щоб йому довіряли, адже у людини виробляється окситоцин, коли їм довіряють чужі товари. Це і є красою спільного використання - причиною, яка може виявитись довговічнішою за ту, що заснована на власності [6].

Експерти розглядають економіку спільного споживання як сферу відносин, що дозволяє окремим особам і групам заробляти гроші за рахунок недоотриманих активів. Таким чином, фізичні активи надаються як послуги [7]. Деякі аналітики, які вивчають економіку спільного користування та співпраці, погоджуються, що це означає "віддати перевагу використанню власності, а не володіння нею" [8]. Отже економіка спільного споживання є соціоекономічною системою, яка заснована на спільному використанні матеріальних і людських ресурсів. Це є новою економічною моделлю, коли за допомогою технологій і онлайн платформ люди можуть обмінюватися активами, які вони не використовують.

Підсумовуючи вищезазначені визначення, сутність шерингової економіки полягає у створенні спільного товару чи надання послуги, у тому числі в тимчасове користування активів, із найменшими витратами, ґрунтуючись на принципах рівності, взаємодопомоги та взаємовиручки учасників.

Мета статті. Метою дослідження стало визначення передумов, спільних і відокремлених переваг розвитку вищої освіти, науки і агробізнесу в умовах агрошеринга, а також постулатів відповідної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спільними передумовами, що унеможливають відокремлений розвиток системи вищої освіти, наукових структур та аграрних підприємств є: відсутність матеріальних ресурсів для забезпечення діджиталізації освітньо-наукової діяльності з врахуванням вимог

сучасності; руйнування центрів трансферу технологій у виробництво; відсутність ефективних форм взаємодії університетів, науки та бізнес-структур; низька мотивація закладів вищої освіти до підвищення якості підготовки здобувачів; відсутність обізнаності керівництва виробничого сектору у необхідності інноваційного розвитку спільно з наукою і ефективного кадрового забезпечення спільно з освітніми установами тощо.

Таблиця 1

Сфери розвитку шерингової економіки

№	Приклади	Зміст
Автомобільні та транспортні послуги		
1	BlaBlaCar, Just Park, Grab, Lyft, RelayRides, Hitch, Ola, Didi Chuxing, Ecooltra, Yego, Bicing	Водій знаходить людей, які направляються в одну сторону з ним та всі спільно купляють паливо для автотранспорту, або спільно використовують парковку. Кожен з учасників економить - на покупці квитків в громадському транспорті або використанні паркомісця.
Соціальна сфера і сфера здоров'я		
2.	Good Gym, Shareable, Skillshare	Заклик до активного і правильного пересування по місту з речами для літніх людей замість спортивних зал; обмін речами та знаннями, наприклад, які допомагають розвитку малого бізнесу; «бази талантів» з усього світу, які вчать користувачів малювати логотипи для компаній, запускати стартапи, готувати вегетаріанські котлети, в'язати тощо.
Медіа та розваги		
3.	Amazon Family Library, Netflix, Spotify, Wix	Спільне використання та перегляд медіа і настільних ігор з використанням одного акаунту.
Оренда нерухомості та обмін		
4.	Airbnb, Homaway, eBay, OLX	Платформи обміну, безкоштовного збуту, оренди та продажу нерухомості і інших матеріальних цінностей.
Харчування		
5.	Feastly, Travelling Spoon, S-Cambia Cibo, Eatwith	Збір продуктів харчування і товарів першої необхідності і розподіл між незаможними сім'ями і пенсіонерами; допомога у використанні продуктів харчування з кінцевим терміном придатності, що зменшує об'єм відходів.
Освіта та знання		
	Вікіпедія, TaskRabbit, LivePerson, Mechanical Turk	MOOCs, Zaarly, Simplist,
		Доступ до знань у всьому світі, дозволяючи слухати кращих викладачів в режимі онлайн в будь-якому місці і в будь-який час, доступ до освітніх платформ.

В свою чергу досвід запропонованої авторами шерингової економіки свідчить, що за даними PricewaterhouseCoopers [7] до 2025 року світовий обсяг шерингової економіки збільшиться майже в 20 разів і досягне \$ 335 млрд, в той час коли 7 років тому глобальний ринок шеринга оцінювався у \$ 15 млрд.

Шерингова економіка має розповсюдження у багатьох сферах різних країн світу та різних сферах [9](Таблиця 1).

На даному етапі всесвітнього стрімкого розвитку дистанційної освіти у зв'язку з загрозами здоров'ю та життя населення, шеринг швидко впроваджується і в освітньо-наукову сферу.

Тисячі платформ онлайн навчання та освітніх сайтів відкривають доступ до своїх матеріалів, мільйони фахівців проводять відкриті лекції, тренінги, семінари та діляться своїми знаннями із зацікавленими особами усю планету. З часом, частина відповідних ресурсів стане платною, механізми шерингової економіки запрацюють у напрямку отримання доходів від надання послуг.

Шерингова економіка, або економіка спільного споживання, є новою моделлю, коли за допомогою технологій і онлайн платформ суб'єкти можуть обмінюватися активами і використовувати їх спільно.

Авторами пропонується визначення «агрошерингу» як спільного споживання благ, природних ресурсів, матеріально-технічної бази та інтелектуального капіталу в системі взаємодії вищої освіти, бізнесу та науки аграрного сектору.

Як зазначалось вище кожна з галузей має ряд своїх проблем, що негативно впливають на економічний аспект розвитку відповідних напрямків окремо.

Державні видатки на розвиток науки, освіти та сільськогосподарських виробників мають нестабільну динаміку змін (Таблиця 2), складають в сумі не більше ніж 4% від загального обсягу видатків щороку. Як видно з таблиці 2 держава не забезпечує повноцінне фінансування жодної з галузей, які досліджуються, що свідчить про необхідність пошуку варіантів та шляхів спільного розвитку.

Частка витрат у ВВП країни відповідних галузей також незначна. Тому актуальним є розвиток вищої освіти, науки та сільськогосподарського виробництва на основі спільного споживання благ та послуг.

1) Ефективне використання ресурсів - не має потреби купувати сільськогосподарську техніку для того, щоб провести один тип дослідів, або практичні заняття зі здобувачами вищої освіти 1 раз на тиждень.

2) Матеріальна користь - надання сільськогосподарської техніки, чи власного інтелектуального ресурсу «в оренду» знижує витрати на утримання техніки та підвищує інтелектуальний потенціал.

3) Екологізація - оптимальне використання техніки, стале землекористування з врахуванням наукових основ знижує шкідливі викиди та забезпечує стійкість екосистеми.

4) Економія часу - підготовкою якісного кадрового забезпечення для безпосереднього підприємства вища освіта «займатиметься» вже з першого

курсу навчання і одночасно забезпечуватиме освіту впродовж життя для працівників.

5) Довіра. Соціальний ефект від агрошерингу сприяє збільшенню загального рівня довіри у тріаді кооперації Вища освіта-Наука-Підприємство. На довірі будуватиметься агрошерингова платформа обміну і в результаті її розвитку формуватиметься репутація.

6) Комунікація – співпраця, що заснована на обговоренні всіх аспектів взаємного розвитку та обміну з врахуванням комунікаційних технологій (мобільного зв'язку та Інтернету) є одним з ключових драйверів агрошерингу.

7) Спільна платформа – інтернет комунікаційна платформа, що забезпечить вільний відкритий доступ до всіх ресурсів та послуг.

Таблиця 2

Видатки державного бюджету на наукові дослідження, вищу освіту та сільгоспвиробників

Роки	Наукові дослідження і розробки		Вища освіта		Фінансова підтримка сільгосптоваро-виробників	
	Усього, млн.грн	Частка витрат у ВВП, %	Усього, млн.грн	Частка витрат у ВВП, %	Усього, млн.грн	Частка витрат у ВВП, %
2010	8107,10	0,75	24 998,40	2,30	-	
2015	11003,60	0,55	30981,80	1,60	-	
2016	11530,70	0,48	35 233,60	1,50	-	
2017	13379,30	0,45	38 681,10	1,30	4774,20	0,20
2018	16773,70	0,47	32785,80	0,90	695,00	0,01
2019	17254,60	0,43	31800,00	0,80	681,80	0,01

Джерело: Сформовано авторами на підставі [10-14]

Основа концепції агрошерингу формується на таких постулатах:

Ідеологія спільного споживання, на думку авторів, вкрай необхідна в системі взаємодії «Вища освіта-Наука-Підприємство». Адже на даному етапі кожна із відповідних систем розвивається відокремлено, в результаті чого відбувається деградація освіти, «вмирання» науки та надмірне нераціональне і неефективне використання ресурсів виробника.

До переваг, які надасть економіка спільного споживання аграрного сектора, відносяться:

- Гнучкість. З платформою спільного використання агротехніки, земельних ресурсів, інтелектуального капіталу, матеріальних благ і послуг отримання послуги або виконання будь-якої задачі стає легшим та швидшим.

- Незалежність. Споживач послуги, не маючи право власності на ресурс, не "прив'язаний" до місця проживання або місця роботи. Платформа дає можливість мобільності і доступу з будь-якої точки світу.

- Раціональне споживання. Економіка спільного споживання допомагає заробляти гроші, надаючи в оренду товари і послуги, які не використовуються у даний момент часу - все це дає можливість багаторазово використовувати предмети на протязі всього періоду експлуатації і не збувати їх.

- Репутація. Експертні огляди і рейтинги агрошерингової платформи сприятимуть чесності і прозорості, що поєднає учасників за їх інтересами і дасть можливість вибору, наслідком чого є зростання довіри і створення репутації.

- Економічні вигоди. Відсутність потреби в купівлі коштовного обладнання, амортизаційних витрат через «простій» техніки, а також одноразових значних виплат за навчання і наукових консультацій значно економить бюджет дій кожного з учасників аграрної галузі.

- Шерингову економіку можна назвати «екологічною», оскільки вона дозволяє вирішити ряд проблем: знизити шкідливі викиди, зменшити кількість офісних приміщень, раціонально використовувати земельні ресурси. Агрошеринг відповідає запитам мілленіалів, які все частіше замислюються над екологічними наслідками своїх дій, адже агрошеринг націлений на отримання прибутку без залучення в обіг нових ресурсів.

Найголовніший позитивний ефект - збереження природних ресурсів для наступних поколінь. Такий тип економіки також дозволяє створити нові робочі місця і підвищити конкурентоспроможність [18].

Перевагами агрошерингу для кожного елемента окремо можна назвати:

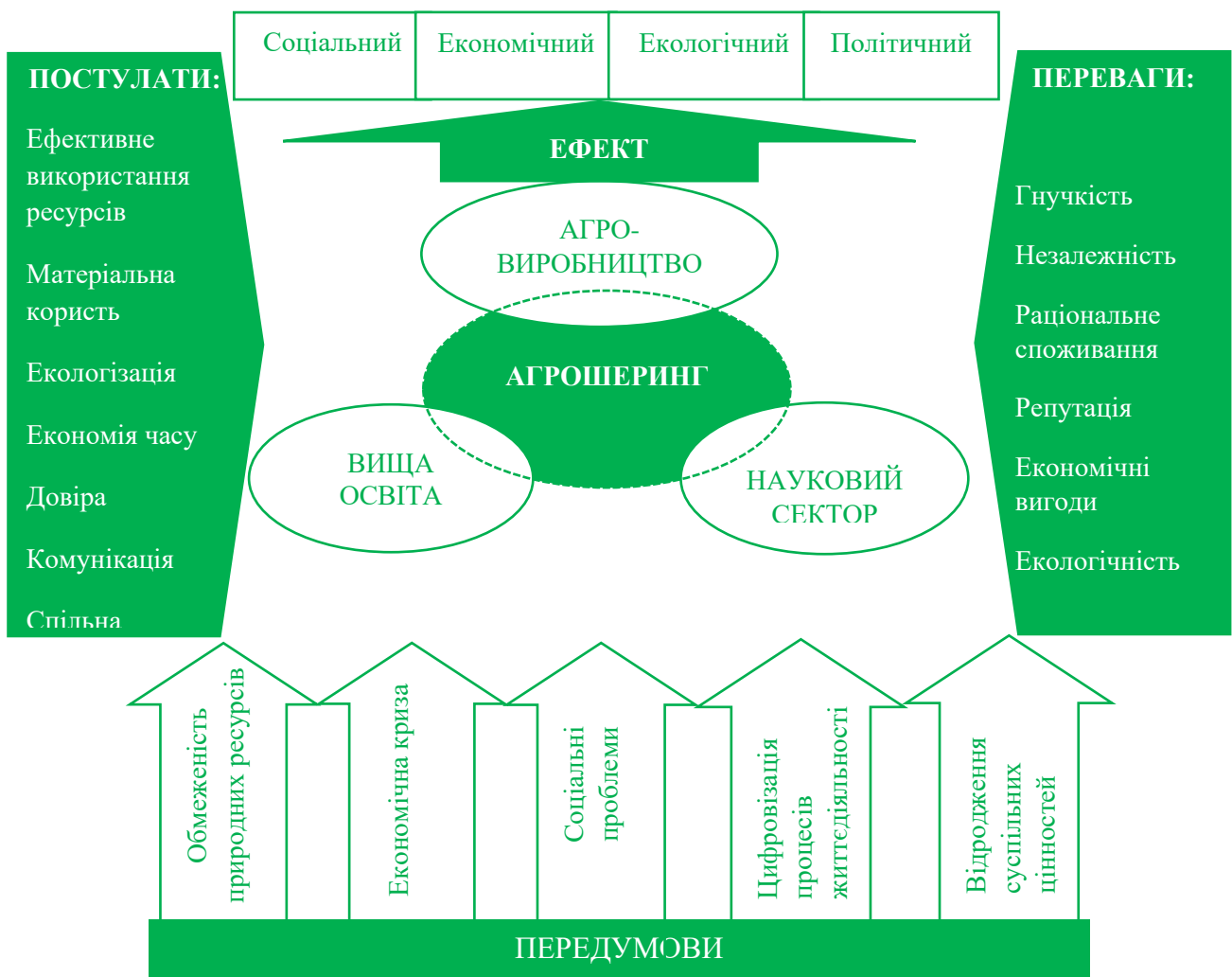
- Аграрні підприємства – забезпечення раціонального використання матеріальних ресурсів (у сільськогосподарських підприємствах – дорогої техніки для обробки, меліорації земель тощо) [15], наявність постійного консультативного супроводу діяльності підприємств та моніторингу стану і ефективності розвитку бізнесу на всіх етапах; забезпечення кваліфікованими молодими кадрами, підготовленими до реалізації своїх навичок в практичному сенсі із врахуванням інформатизації процесів виробництва; постійний науковий супровід технологічних процесів. З боку підприємств так само важливим аспектом є забезпечення висококваліфікованими співробітниками, які мають потенціал для постійного розвитку, так як традиційні навички швидко знижують свою ефективність. Це включає в себе необхідність розширення періоду навчання за межі «молоді» за допомогою постійного спільного розвитку з системою вищої освіти. Дослідження [7] показують, що 53% респондентів вважають, що автоматизація суттєво змінить їх роботу протягом десятиліття і 77% опитаних хочуть отримати нові професійні затребувані на ринку праці навички або повністю перенавчитися, щоб поліпшити можливість працевлаштування.

- Науковий сектор - забезпечення можливості повноцінного впровадження розробок у виробництво за рахунок достатньої кількості дослідних земельних ділянок, сільськогосподарської техніки та іншого

матеріально-технічного обладнання; фінансова та організаційно-економічна підтримка; «омолодження» наукових кадрів та їх спроможність «відповідати» сучасним викликам та новим ринковим умовам; затребуваність наукових розробок з урахуванням необхідності постійного їх впровадження та апробації, а також обмеженості тимчасового, матеріально-технічного та людського ресурсу - адже бізнесу, якщо він розвивається окремо, необхідне рішення їх проблеми в найкоротші терміни, на що науковій структурі потрібен час на висунення пропозицій, а також проведення апробації для отримання достовірних результатів.

- Вища освіта – новітнє матеріально-технічне забезпеченні практичної підготовки студентів – сучасна сільськогосподарська техніка, ГІС-платформи для формування навичок SMART-farming, створення демонстраційних ділянок для адаптації здобувачів вищої освіти до умов сільськогосподарського виробництва; забезпечення можливості цільового навчання із подальшим працевлаштуванням на відповідних підприємствах; затребуваність фахівців, що в результаті дуальної освіти по закінченню навчання в університеті матимуть досвід роботи у відповідній галузі.

Рис. 1. Структурно-логічна схема концепції агрошерингу в системі взаємодії вищої освіти, наукового сектору та аграрних підприємств

Сильна система вищої освіти у взаємодії з фундаментальною наукою і приватними інвестиціями може дати навички для молодих професіоналів, необхідні для росту бізнесу та економіки. 21 століття чітко визначило необхідність забезпечення взаємодії вищевказаних суб'єктів. Трансформація класичної системи освіти, наукових досліджень та аграрного виробництва в умовах пандемії COVID-19 повинна також проходити без шкоди для якості надання освітніх, наукових та виробничих послуг. Тому авторами пропонується структурно-логічна схема концепції агрошерингу в системі взаємодії вищої освіти, наукового сектору та аграрних підприємств (Рис. 1).

З огляду на вищевикладене, нами пропонується спільне використання наукового потенціалу, послуг з якісної вищої освіти і кадрового забезпечення, матеріально-технічної бази і ресурсів наукових установ, освітніх структур і підприємств аграрного комплексу - агрошеринг на базі моніторингової ГІС-платформи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Особливої уваги в напрямку сталого розвитку нашої країни вимагає аграрний сектор, який передбачає кошовну постійно оновлювану матеріально-технічну базу, вузьку спрямованість кожного окремого виробництва, необхідність практичних циклічних моніторингових досліджень і постійно оновлюваних ІТ-платформ для планування і прогнозування аграрної діяльності. Для вирішення відповідних задач необхідний спільний розвиток системи вищої освіти, наукового сектору та агробізнесу в системі агрошерингу як спільного споживання благ, природних ресурсів, матеріально-технічної бази та інтелектуального капіталу на базі ГІС-платформи у відповідних взаємовідносинах, яка потребує подальших досліджень та експериментальних умов її розробки. До переваг, які надасть економіка спільного споживання аграрного сектору, можна віднести гнучкість діяльності, незалежність і мобільність, раціональне споживання, формування репутації і довіри та економічні вигоди. Тому в сучасних умовах концепція агрошерингу забезпечить сталий розвиток аграрного сектору нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Slee T. The Sharing Economy. In *What's Yours Is Mine: Against the Sharing Economy* (pp. 1-10). New York; London: OR Books. 2017. URL:<http://www.jstor.org/stable/j.ctv62hf03.4>
2. Heinrichs H. Sharing economy: A potential new pathway to sustainability. *GAIA*. 2013. 22 (4), pp. 228-231
3. Осецький В.Л., Краус К.М., Краус Н.М.. Шерингова економіка: інституціональний модус, універсумність і новелізація розвитку підприємництва на віртуальних цифрових платформах. *Ефективна економіка*, 2021. 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8786> (дата звернення: 05.08.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.3
4. Кукса В.М. Економіка спільного споживання – нова система цінностей і довіри. *Фінансовий простір*. 2018. 2 (30), С. 71–77. 17.

5. Walsh B. Today's smart choice: don't own. Share - 10 ideas that will change the world. *TIME*, 2011. URL: http://content.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,2059521_2059717_2059710,00.html (дата звернення: 03.08.2021).
6. PwC analysis «Sharing economy». 2016 URL: <http://www.pwc.com/gx/en/about/global-annual-review-2016/whatwe-think.html> (дата звернення: 05.08.2021).
7. Dupuis F., Noreau J. The sharing economy: A black box. *Desjardins. Economic studies*. 2016. 26. URL: www.desjardins.com (дата звернення: 05.07.2021).
8. Broshkov M., Bulysheva D. Agrosharing as strategic vector of Education, Science and Business for sustainable development. E3S Web Conf. 255 01015. Odesa, 2021. DOI: 10.1051/e3sconf/202125501015
9. Видатки на освіту: міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/the-reform-of-education> (дата звернення: 11.09.2021).
10. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт за 2010-2019 роки: Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ni/vvndr_vr/vvndr_vr_u.htm (дата звернення: 09.09.2021).
11. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1801-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19#Text> (дата звернення: 10.09.2021).
12. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2246-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19#Text> (дата звернення: 10.09.2021).
13. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23 листопада 2018 року № 2629-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text> (дата звернення: 10.09.2021).
14. Панухник О.В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 1. С. 5–10.
15. Chase R. How people and platforms are inventing the collaborative economy and reinventing capitalism. New York: Public Affairs. 2015 URL: <http://www.robinchase.org/#peers-inc> (дата звернення: 15.07.2021).
16. Gansky L. The mesh: why the future of business is sharing. *Portfolio Penguin*. 2010. URL: <https://informationdj.files.wordpress.com/2012/01/future-of-business-is-lisa-gansky.pdf> (дата звернення: 15.06.2021).
17. Sundararajan A. The sharing economy: the end of employment and the rise of crowd-Based capitalism. Cambridge, MA: MIT Press. 2016. 256
18. Kramer B. Shareology: how sharing is powering the human economy. Morgan James. 2015. 220.
19. Блинникова А.В., Даниліна О.М., Дашкова А.А. Цифрова трансформація та шерингова економіка. *Економіка та бізнес*. 2020. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-transformatsiya-i-sheringovaya->

ekonomika/viewer (дата звернення: 26.06.2021). DOI 10.26425/1816-4277-2020-8-48-56

20. Osman Y. It is necessary to share: how the sharing economy turns a consumer into an entrepreneur. *Forbes*. 2020. URL: <https://www.forbes.ru/profile/354865-yana-osman> (дата звернення: 25.06.2021).

References:

1. Botsman, R. & Rogers, R. (2010) *What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption*. New York: HarperBusiness.

2. Slee, T. (2017). *The Sharing Economy*. In *What's Yours Is Mine: Against the Sharing Economy* (pp. 1-10). New York; London: OR Books. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/j.ctv62hf03.4>

3. Heinrichs, H. *Sharing economy: A potential new pathway to sustainability* (2013) *GAIA*, 22 (4), pp. 228-231

4. Osetskiy, V.L., Kraus, K.M. & Kraus, N.M. (2021), *Sharing economics: institutional mode, universality and novelization of business development on virtual digital platforms*. *Efektivna ekonomika*, 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.3.

5. Kuksa, V.M. (2018), *The economy of shared consumption is a new system of values and trust*. *Finansovyi prostir*, 2 (30), pp. 71–77.

6. Walsh, B. (2011) *Today's smart choice: don't own. Share - 10 ideas that will change the world*. Retrieved from http://content.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,2059521_2059717_2059710,00.html

7. PwC analysis «Sharing economy» (2016). www.pwc.com Retrieved from: <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf>. 12. PwC analysis (2016). www.pwc.com. Retrieved from: <http://www.pwc.com/gx/en/about/global-annual-review-2016/whatwe-think.html>

8. Dupuis F. & Noreau J. (2016) *The sharing economy: A black box*. Retrieved from: www.desjardins.com

9. Broshkov, M., Bulysheva, D. (2010) *Agrosharing as strategic vector of Education, Science and Business for sustainable development*. *E3S Web Conf.* 255 01015. Odesa, DOI: 10.1051/e3sconf/202125501015

10. Ministry of Finance of Ukraine (2020) *Expenditures on education*. Ukraine Retrieved from: <https://mof.gov.ua/uk/the-reform-of-education>

11. State Statistics Service of Ukraine (2020) *Expenditures for research and development by type of work for 2010-2019 Ukraine* Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ni/vvndr_vr/vvndr_vr_u.htm

12. *On the State Budget of Ukraine for 2017* (2016): Law of Ukraine of December 21, 2016 № 1801-VIII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19#Text>

13. *On the State Budget of Ukraine for 2018* (2017): Law of Ukraine of December 7, 2017 № 2246-VIII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19#Text>

14. On the State Budget of Ukraine for 2019 (2018): Law of Ukraine of November 23, 2018 № 2629-VIII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19#Text>
15. Panuhnyk, O. (2017) System of State Support Agrarian Sector of Ukraine Transformation Directions and Ways. *Actual problems of innovative economy*, 1, 5–10
16. Chase, R. (2015). How people and platforms are inventing the collaborative economy and reinventing capitalism. New York: Public Affairs. Retrieved from: <http://www.robinchase.org/#peers-inc>
17. Gansky, L. (2010). The mesh: why the future of business is sharing. Portfolio Penguin. Retrieved from: <https://informationdj.files.wordpress.com/2012/01/future-of-business-is-lisa-gansky.pdf>
18. Sundararajan, A. (2016). The sharing economy: the end of employment and the rise of crowd-Based capitalism. Cambridge, MA: MIT Press.
19. Kramer, B. (2015). Shareology: how sharing is powering the human economy. Morgan James.
20. Blinnikova, A.V., Danilina, O.M. and Dashkova, A.A. (2020), Digital transformation and sharing economy *Ekonomika ta biznes*. DOI 10.26425/1816-4277-2020-8-48-56
21. Osman, Ya. (2020). It is necessary to share: how the sharing economy turns a consumer into an entrepreneur. *Forbes*. Retrieved from: <https://www.forbes.ru/profile/354865-yana-osman>